

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin İş Bulma Endişeleri ve Umutsuzluk Düzeylerine Yönelik Bir Araştırma*

A Research on Social Work Students Job Finding Concerns and Hopelessness Levels

Murat ÇAY¹, Beraat AKPINAR²

¹Dr. Öğretim Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, cay571@gmail.com, ORCID:0000- 0003-4659-4687

²Arş. Gör. Beraat AKPINAR, Mersin Üniversitesi, İçel Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, beraatakpinar@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3057-733X

Başvuru: 12.08.2021

Kabul: 25.02.2022

Atıf:

Çay, M. ve Akpınar, B. (2022). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerine yönelik bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 707-734. DOI: 10.33417/ tsh.981945

ÖZ

Umutsuzluk bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan beklentileri ifade eder. Yürütülen bu araştırma ile sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin iş bulma endişeleri ile umutsuzluk düzeylerinin belirlenerek bunları çeşitli değişkenlere göre irdeleme ve bu doğrultuda var olan durumun betimlenmesi amaçlanmıştır. Nicel olarak tasarlanan çalışmaya 1592 sosyal hizmet bölümü öğrencisi katılmıştır. Araştırmada temel demografik soru formu, katılımcıların sosyal hizmete dair bilgi ve tutumlarını öğrenmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan soru formu ve Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan internet tabanlı formlar üzerinden sosyal medya araçları yoluyla toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin analizi neticesinde katılımcıların umutsuzluk düzeylerinin iş bulma endişesi, sosyal hizmete dair tutum ve beklentilere, demografik özelliklere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bulgular sosyal hizmet bölümü için öğrencilerin istihdam olanaklarının ve gelecek beklentisinin umutsuzluk açısından önemli olduğunun altını çizmektedir. Ayrıca sosyal hizmet eğitimi sürecinde öğrencilerin sosyal hizmete dair sahip olduğu tutum, beklenti, geleceğe yönelik kaygı, iş bulma umudu gibi durumların umutsuzluk düzeyinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Umutsuzluk, iş bulma, sosyal hizmete yönelik tutum ve beklentiler

ABSTRACT

Hopelessness refers to less than zero expectations in achieving a goal. With this research, it was aimed to determine the anxiety and hopelessness levels of the students of the social work department, to examine them according to various variables and to describe the existing situation in this direction. 1592 social work students participated in the study, which was designed quantitatively. In the study, the basic demographic questionnaire, the questionnaire created by the researchers to learn the knowledge and attitudes of the participants about social work, and the Beck Hopelessness Scale were used. Research data were collected through social media tools through internet-based forms created by the researchers. As a result of the analysis of the data collected in the research, it was determined that the hopelessness levels of the participants differed significantly according to their anxiety about finding a job, attitudes and expectations about social work, and demographic characteristics. Findings underline that students' employment opportunities and future expectations are important in terms of hopelessness for the social work department. In addition, it is understood that during the social work education process, the attitudes of the students towards social work, expectations, anxiety about the future, hope of finding a job are effective on the level of hopelessness.

Keywords: Hopelessness, finding a job, attitudes and expectations towards social work

* Araştırmada elde edilen bulguların bir özeti Başkent Üniversitesi, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2019'da sunulmuştur.

GİRİŞ

Nüfus artışı, göç ve kentleşme gibi olgular işgücünü etkilemekte ve istihdam sorunlarına yol açabilmektedir. Nüfus açısından gençlerin işsiz kalma olasılığı da diğer gruplardan yüksek olmaktadır. Bu dönemlerde en büyük sorun eğitimden iş hayatına geçişte görülmektedir. Çalışma çağına olan bireyin işsiz kalması bireylerin yaşamı üzerinde derin izler bırakabilmektedir (Aydın vd., 2013). İşsizliğin ortaya çıkardığı sorunlar depresyon, kaygı, stres ve umutsuzluk gibi ruhsal sorunlardır (Yüksel, 2005). İşsizlik genellikle kaygı ve depresyona neden olmaktadır (Smári vd., 1997).

Türkiye'nin makroekonomik verileri incelendiğinde daralan iş piyasası ve artan işsizlik oranlarının, özellikle de genç işsizlik oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Aralık 2019 dönemine ilişkin işsizlik oranı %13,7 genç işsizliği ise %25'tir (TÜİK, 2020). Bu verilerin bir adım ötesindeki sosyal hizmetler alanına ilişkin veriler ise daha ürkütücüdür. TÜİK verilerine dayandığı iddia edilen bir habere göre en yüksek işsizlik oranının %26,4 ile sosyal hizmetler alanı olduğu belirtilmektedir (Hürriyet, 2018). Aslında bu tablo sosyal hizmet için şaşırtıcı değildir; sosyal hizmetler önlisans ve sosyal hizmet lisans programlarının artmasıyla beraber geçen zamanda mezun sayısının artması, açıköğretim programlarından her yıl binlerce öğrencinin mezun olması sosyal hizmet lisans programlarını olumsuz etkilemiştir. Bununla birlikte lisans tamamlama gibi programlarla öğrencilerin programlara sınavsız kabul edilmeleri ve iş gücü piyasasındaki daralışlar neticesinde sosyal hizmet bölümleri popüler olma durumunu kaybetmiştir. Dolayısıyla sosyal hizmet bölümünden mezun öğrencilerin iş bulma kaygıları ve yine bu bağlamda umutsuzlukları görünür olmuştur. Nitekim, Afyonoğlu (2021)'nin Twitter platformu üzerinden Dünya Sosyal Hizmet Günü (16.03.2021)'nde atılan 10.000 tweetin incelediği çalışmada istihdam ve açıköğretim sorununun ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Başka araştırmada ise istihdam ile ilgili haberlerin, sosyal hizmetin yazılı basında temsil eden bir tema olarak yer aldığı belirtilmektedir (Yanardağ, 2020).

İşsizlik, çağımızın en önemli toplumsal sorunlarından biridir (Serdar vd., 2013). Bugün tüm dünyanın en büyük sorunlarından biri genç işsizliğidir. Gençlerin iş bulma kaygısı, üniversitede başlamaktadır (Özçelik Kaynak ve Öztuna, 2020). 2011 yılında sosyal hizmet eğitimi veren bölüm sayısının hızla artması, açıköğretim programlarının açılmasıyla öğrenci kontenjanlarının artması ve lisansüstü öğrencilerin istihdam alanlarının daralması nedeniyle sosyal hizmet öğrencilerinin iş bulma kaygısı yaşayacağı algısı gelişmeye başlamıştır (Alptekin vd., 2014; Cebeci vd., 2020; Işıkhani vd., 2016; Kalaycı-Kırlıoğlu ve Kırlıoğlu, 2021). Sevim ve Altun (2017)'un yaptığı araştırmada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin gelecek kaygısının olduğu ve istihdam durumlarının yeterli olmadıklarını düşündükleri ve önlemler alınmazsa gelecek kaygısının artacağı belirtilmektedir. İşsizlikle mücadelede önemli bir öneme sahip olan sosyal hizmet bölümü mezunlarının işsizlik oranları da giderek hızlı bir şekilde artmaktadır (Akçay ve Alpoğlu, 2020). Tüm bunlar diğer üniversite öğrencilerinde (Ateş, 2019) olduğu gibi sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin de gelecekte kalabilecekleri işsizlik nedeniyle kaygı ve stres yaşadığına işaret etmektedir. İşsizlik,

gelecek beklentisi, umutsuzluk gibi çeşitli durumların sosyal hizmetin yararlanıcılarında olduğu kadar meslek elamanlarında ve sosyal hizmet bölümü öğrencilerinde incelenmesi önemlidir.

Rideot ve Montemuro (1986)'ya göre bireyin gelecek projeksiyonu akıl, ruh ve beden sağlığı üzerinde etkilere sahiptir. İnsan sağlığı için özgül bir yere sahip olan umudun ise yokluğu durumunda insanın iyilik hali için bir olumsuzluk söz konusudur. Umut, gelecek ile ilgili bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan fazla olan beklentilerdir. Umutsuzluk ise bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan beklentilerdir (Dilbaz ve Seber 1993). Umut, bireyin geleceğine ilişkin olumlu beklenti durumlarını içermekte ve olumsuz bir durumla karşılaşması halinde ise bunlarla baş etme duygusunu ifade etmektedir. Umut, insan yaşamının bir ögesi olarak bireyin potansiyellerini gerçekleştirebilmelerini tanımlamakta ve bireyin sorunun üstesinden gelmesine yardımcı ve iyileştirici etkiye sahiptir.

Umutsuzluğa neden olan faktörler çok çeşitlidir:

- İşlevsel yeteneklerde bozulma,
- Fizyolojik durumda bozulma,
- Beden imajında bozulma,
- Sosyal destek yetersizliği,
- Sorunları çözememe,
- Geçmiş olumsuz deneyimler,
- Gereksinimlerin zamanında karşılanamaması,
- Kaynaklara ulaşmada yetersizlik,
- Özgüven eksikliği,
- Hastalık(lar)la ilgili inançlar ve tedavide yaşanan sorunlar (Öz, 2010).

Umutsuzluk bireyin gelecekteki olayların olumsuz olacağı düşüncesini ifade etmektedir (Gençay, 2009; Özmen vd., 2008). Umutsuz bireyler yaşantılarında kendilerini olaylar karşısında çaresiz hisseder. Geleceklerini karanlık görmekte ve ulaşmak istedikleri hiçbir işi yapamayacaklarını ve her davranışta başarısız olacaklarını düşünür ve geleceğe olumsuz bakar (Kumcağız, 2007). Umutsuzluk insan hayatındaki birçok faktörden etkilenen ve birçok faktörü de etkileyen önemli bir ruh sağlığı bileşenidir. Umutsuzluk depresyon, intihar, nevroz, mazoşizm, sadizm, sosyopatlık, alkolizm, yıkıcılık gibi durumlara sebep olabilen ve birçok hastalıkla etkileşimi olan bir durumdur (Özmen vd., 2008, İmamoğlu ve Yavuz, 2011). Minkoff vd. (1973)'ye göre de bireyin hayata bakışında umutsuzluklar yoğunsa intihar riski artmaktadır. Pek çok çalışmada umutsuzluk depresyonla ilişkilendirilmiştir (Beck vd., 1988; Whisman vd., 1995; Nimeus vd., 1997).

Yürütülen bu araştırmada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerini belirleyerek bunları çeşitli değişkenlere göre irdeleme ve var olan durumu betimleme amacı taşımaktadır. Sosyal hizmet bölümlerinden mezun olanların yıllara göre artması, istihdam olanaklarının azalması, işsizliğin sosyal hizmet bölümü mezunları için giderek daha büyük bir

sorun teşkil etmesi bu araştırmayı önemli kılan temel noktalardır. Sosyal hizmetin bulunduğu yerden başlama ilkesi kendi müracaatçısı yine kendisi olan sosyal hizmet öğrencilerinin işsizlik ve umutsuzlukla ilgili araştırmaların yapılmasını ve bu konunun tartışılmasını gerekli kılmaktadır.

YÖNTEM

Yürütülen bu çalışma, nicel araştırma deseni kullanılarak tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli geniş bir kitleden veri toplayarak ele alınan grup hakkında genel bir yargıya varma amacıyla yapılmaktadır (Karasar 1999; Büyüköztürk, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Türkiye ve KKTC'deki üniversitelerin sosyal hizmet bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Evrende yer alan kişi sayısına dair net bilgilere ulaşmak mümkün değildir. Ancak Gpower programı ile gerçekleştirilen analizler neticesinde ölçülen değerlerin $\pm\%5$ hata payıyla, $\%95$ 'lik bir güven düzeyine sahip olmak için 385 veya daha fazla örneklem sayısına ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Kolayda örnekleme, insanların araştırmacılar için "uygun" veri kaynakları oldukları için örneklendiği bir tür olasılık dışı örneklemedir (Lavrakas, 2008). Kolayda örnekleme, hedef popülasyonun üyelerinin kolay erişilebilirlik, coğrafi yakınlık, belirli bir zamanda bulunabilirlik veya isteklilik gibi belirli pratik kriterleri karşılayan bir olasılık dışı veya rastgele olmayan örnekleme türüdür (Etikan vd., 2016). Kolayda örnekleme yöntemi tesadüfî olmayan örneklem türüdür (Haşiloğlu vd., 2015). Türkiye'de yapılan çalışmaların $\%90$ 'ında kolayda örnekleme yönteminin kullanıldığı ifade edilmektedir (Haşiloğlu vd., 2015; Kurtuluş vd., 2012).

Araştırmanın örneklemini Türkiye ve KKTC'deki üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerinde öğrenci olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 1592 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın Türkiye'de sosyal hizmet bölümü öğrencilerini temsil edebilmesi amacıyla örgün eğitim ve açıköğretim sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin yanı sıra Türkiye ve KKTC'de eğitim alan sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin de çalışmaya katılımı sağlanmıştır. Araştırmanın örneklem sayısının, alan yazında sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin katılımcı olarak yer aldığı ve farklı örnekleme yöntemlerinin kullanıldığı çeşitli çalışmalardan (Acar ve Apak, 2017; Afyonoğlu ve Buz, 2021; Başer ve Kalaycı-Kıriloğlu, 2016; Başer vd., 2014; Beydili Gürbüz, 2021; Ercan vd., 2018; Koçan vd., 2021; Küçükkaraca ve Akçay, 2017) daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların 1272'si ($\%79,8$) kadın, 321'i ($\%20,2$) erkek, $\%97,7$ 'si bekar, $\%2,3$ 'ü ise evlidir. Katılımcıların 1544'ü ($\%96,9$) Türkiye'de, 48'i ($\%3,1$) KKTC'de; 1509'u ($\%94,8$) örgün eğitim, 83'ü ($\%5,2$) ise açıköğretim/uzaktan eğitim programında öğrencidir. 55 farklı üniversiteden katılımın olduğu çalışmada, katılımcılara dair üniversite ve fakülte/yüksekokul bilgisi EK-1'de yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Yürütülen bu çalışmada katılımcıların temel demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla 16, sosyal hizmet ve mesleğine dair bilgi, tutum ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla “Katılmıyorum” ifadesi ile “Katılıyorum” ifadesi arasında 1 ila 5 arasında derecelendirilen 11 sorunun yer aldığı form ve Beck vd., (1974) tarafından geliştirilen ve 11 sorudan oluşan Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) kullanılmıştır.

BUÖ'nün Türkçe'ye geçerliği çalışması Durak ve Palabıyıköğlü (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. BUÖ bireylerin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini belirlemek amacıyla taşımaktadır. 0-1 arasında puanlanan ölçek toplam 20 maddedir. En düşük 0, en yüksek 20 puan alınabilen ölçekte alınan puanlar yükseldikçe umutsuzluk düzeyi artmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Veriler 07/02/2019 ile 20/10/2019 tarihleri arasında internet ortamında oluşturulan formlar aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcılara elektronik posta ve sosyal medya araçları kullanılarak oluşturulan internet formuna ulaşmaları ve araştırmaya katılmaları sağlanmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılara araştırmmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 25 ve Jamovi 1.8.1. programlarına aktararak gerekli analizler gerçekleştirilmeden önce kontrol edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde elde edilen verilerin normal dağılıp dağılmadığının değerlendirilmesi normal dağılım testi yapılarak Skewness ve Kurtosis değerleri göz önünde tutulmuştur. Yapılan analizlerde elde edilen sonuçlara göre BUÖ ölçeğine ait çarpıklık katsayısı (skewness) 0,63, basıklık katsayısı (kurtosis) -0,64'tür. Elde edilen bulguların normallik varsayımını karşılandığı için verilerin analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır (Hair vd., 2013).

Ayrıca araştırmada bağımsız örneklem (t testi) ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. T testinde varyanslar homojense ilk satır, değilse ikinci satırdaki değer dikkate alınmıştır. Bağımsız örneklem tek yönlü varyans analizinde ise varyanslar homojense Tukey, değilse Games-Howel testinin uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen verilere ilişkin yapılan analizler neticesinde elde edilen bulgular bu başlık altında yer almaktadır. Demografik özelliklere ilişkin bulgulardan sonra sırasıyla katılımcıların iş bulma ve istihdama yönelik düşünceleri, sosyal hizmet bölümüne yönelik tutumları ve sosyal hizmetin gelecek beklentisine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Katılımcıların BUÖ'den aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bağımsız örneklem t testine dair sonuçlar Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyetine göre BUÖ'den aldıkları puanların analizine ilişkin bilgiler.

	N	%	\bar{x}	σ	t	p
Erkek	321	20,16	8,39	4,243	2,915	0,004*
Kadın	1271	79,84	7,62	4,178		

*p<0,01

Tablo 1'de yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların cinsiyetine göre BUÖ'den aldıkları puanlar anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır (t=2,915; p<0,01). Buna göre erkeklerin umutsuzluk düzeyleri puan ortalamaları (\bar{x} =8,39) kadınların umutsuzluk düzeyleri puan ortalamalarına (\bar{x} =7,62) göre anlamlı bir biçimde daha fazladır.

Katılımcıların BUÖ'den aldıkları puanların medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bağımsız örneklem t testine dair sonuçlar tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların medeni durumuna göre BUÖ'den aldıkları puanların analizine ilişkin bilgiler.

	N	%	\bar{x}	σ	t	p
Bekar	1556	97,74	7,77	4,166	-0,520	0,606
Evli	36	2,26	8,25	5,547		

Tablo 2'de yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların medeni duruma göre BUÖ'den aldıkları puanlar anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır (p>0,05).

Katılımcıların BUÖ'den aldıkları puanların mezun oldukları üniversitenin eğitim türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bağımsız örneklem t testine dair sonuçlar tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların mezun oldukları üniversitenin eğitim türüne göre BUÖ'den aldıkları puanların analizine ilişkin bilgiler.

	N	%	\bar{x}	σ	t	p
Açıköğretim/Uzaktan Eğitim	83	5,21	8,27	4,912	1,087	0,277
Örgün	1509	94,79	7,75	4,158		

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların mezun oldukları üniversitenin eğitim türüne göre BUÖ'den aldıkları puanlar anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır (p>0,05).

Katılımcıların BUÖ'den aldıkları puanların "Ekonomik durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaba göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) yapılmıştır.

Tablo 4. Katılımcıların "Ekonomik durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaba göre umutsuzluk düzeylerinin ANOVA sonuçları.

	N	%	\bar{x}	σ	F	p	Farklılık**
1-İyi	119	7,47	6,2	3,543	36,431	0,00*	1<2
2-Orta	1149	72,17	7,49	4,066			1<3
3-Kötü	324	20,36	9,39	4,445			2<3

*p<0,01; **Tukey

Tablo 4'te yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların umutsuzluk düzeyleri puan ortalamaları “Ekonomik durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplara (iyi-orta-kötü) göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($F=36,431$; $p<0,01$). Uygulanan Tukey testi sonucunda “Ekonomik durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?” sorusuna; iyi cevabı verenlerin orta ve kötü cevap verenlere göre umutsuzluk düzeylerinin anlamlı bir biçimde daha düşük olduğu, orta cevabı verenlerinde kötü cevabı verenlere göre umutsuzluk düzeylerinin anlamlı bir biçimde daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların BUÖ'den aldıkları puanların “Ailenizin ekonomik durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaba göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) yapılmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların “Ailenizin ekonomik durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaba göre umutsuzluk düzeylerinin ANOVA sonuçları.

	N	%	\bar{x}	σ	F	p	Farklılık**
1-İyi	161	10,11	6,50	3,902	26,932	0,00*	1<2
2-Orta	1209	75,94	7,64	4,086			1<3
3-Kötü	222	13,94	9,47	4,537			2<3

* $p<0,01$; **Tukey

Tablo 5'te yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların umutsuzluk düzeyleri puan ortalamaları “Ailenizin ekonomik durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplara (iyi-orta-kötü) göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($F=26,932$; $p<0,01$). Uygulanan Tukey testi sonucunda “Ailenizin ekonomik durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?” sorusuna; iyi cevabı verenlerin orta ve kötü cevap verenlere göre umutsuzluk düzeylerinin anlamlı bir biçimde daha düşük olduğu, orta cevabı verenlerinde kötü cevabı verenlere göre umutsuzluk düzeylerinin anlamlı bir biçimde daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların BUÖ'den aldıkları puanların “Kaçınıcı sınıftasınız?” sorusuna verdikleri cevaba göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) yapılmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflara göre yapılan ANOVA sonuçları.

Sınıf	N	%	\bar{x}	σ	F	p	Farklılık**
1.Sınıf	325	20,41	6,69	3,692	19,023	0,00*	1<2
2.Sınıf	437	27,45	7,45	3,856			1<3
3.Sınıf	362	22,74	7,76	4,142			1<4
4.Sınıf	468	29,4	8,85	4,629			2<4
							3<4

* $p<0,01$; ** Games-Howel

Tablo 6'da yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların umutsuzluk düzeyleri puan ortalamaları öğrenim gördükleri sınıflara göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($F=19,023$; $p>0,01$). Uygulanan Games-Howel testi sonucunda; 1 sınıf katılımcıların 2., 3. ve 4. sınıf

katılımcılara göre, 2. sınıfta öğrenim gören katılımcıların 4. sınıfta öğrenim gören katılımcılara göre ve 3. sınıfta öğrenim gören katılımcıların 4. sınıfta öğrenim gören katılımcılara göre umutsuzluk düzeyinin daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların İş Bulma Endişeleri ve İstihdamlarına Yönelik Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların BUÖ'den aldıkları puanların iş bulma endişesi ve istihdamlarına ilişkin çeşitli ifadelerine katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1 ile 5 arasında seçenekler arasında yer alan 1, 2, 3, 4 veya 5 cevabına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) yapılmıştır.

Tablo 7. Katılımcıların iş bulma endişesi ve istihdamlarına ilişkin çeşitli ifadelerine verdikleri cevaplara göre yapılan ANOVA sonuçları.

	N	%	\bar{x}	σ	F	p	Farklılık**
"Sosyal hizmet bölümünü bitirince iş bulabileceğimi düşünüyorum."							
1	482	30,28	10,4	4,268			1>2, 1>3, 1>4, 1>5
2	450	28,27	7,77	3,795			2>3, 2>4, 2>5
3	447	28,08	6,3	3,308	107,92	0,00*	3>4
4	148	9,3	4,86	2,856			
5	65	4,08	5,17	3,453			
"Sosyal hizmet bölümünü bitirince KPSS ile atanabileceğimi düşünüyorum."							
1	683	42,9	9,38	4,333			1>2, 1>3, 1>4, 1>5
2	408	25,63	7,23	3,837			2>3, 2>4
3	343	21,55	6,24	3,393	56,08	0,00*	
4	113	7,1	5,33	3,121			
5	45	2,83	6,22	4,194			
"Sosyal hizmet bölümünden mezun olunca özel sektörde iş bulabileceğimi düşünüyorum."							
1	297	18,66	10,42	4,617			1>2, 1>3, 1>4, 1>5
2	439	27,58	8,52	3,924			2>3, 2>4, 2>5
3	505	31,72	7,12	3,918	71,10	0,00*	3>4, 3>5
4	237	14,89	5,52	2,829			
5	114	7,16	5,65	3,159			
"Sosyal hizmet bölümünden mezun olan kişiler kendilerini geliştirdikten sonra işsiz kalmaz."							
1	222	13,94	10,8	4,384			1<2, 1<3, 1<4, 1<5
2	235	14,76	9,46	4,232			2<3, 2<4, 2<5
3	451	28,33	7,94	3,929	79,63	0,00*	3<4 3<5
4	375	23,56	6,41	3,449			
5	309	19,41	5,74	3,395			

*p<0,01, ** Games-Howel

Tablo 7'de yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların umutsuzluk düzeyleri puan ortalamaları; "Sosyal hizmet bölümünü bitirince iş bulabileceğimi düşünüyorum." (F= 107,92; p<0,01), "Sosyal hizmet bölümünü bitirince KPSS ile atanabileceğimi düşünüyorum." (F= 56,08; p<0,01), "Sosyal hizmet bölümünden mezun olunca özel sektörde iş bulabileceğimi düşünüyorum." (F= 71,10; p<0,01), "Sosyal hizmet bölümünden mezun olan kişiler kendilerini geliştirdikten sonra işsiz kalmaz." (F= 79,63; p<0,01) ifadelerine verdikleri cevaplara göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Uygulanan Games-Howel testi sonucuna göre "Sosyal hizmet bölümünü bitirince iş bulabileceğimi düşünüyorum." ifadesine, katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 2, 3, 4 ve 5; 2 cevabını veren katılımcıların, 3, 4 ve

5; 3 cevabını veren katılımcıların 4 cevabını veren katılımcılara göre umutsuzluk düzeyi daha yüksektir. “Sosyal hizmet bölümünü bitirince KPSS ile atanabileceğimi düşünüyorum.” ifadesine katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 2, 3, 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 3, 4 cevabını veren katılımcılara göre umutsuzluk düzeyi daha yüksektir. “Sosyal hizmet bölümünden mezun olunca özel sektörde iş bulabileceğimi düşünüyorum.” ifadesine katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 2, 3, 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 3, 4 ve 5, 3 cevabını veren katılımcıların 4 ve 5 cevabını veren katılımcılara göre umutsuzluk düzeyinin daha yüksektir. “Sosyal hizmet bölümünden mezun olunca özel sektörde iş bulabileceğimi düşünüyorum.” ifadesine katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların, 2, 3, 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 3, 4 ve 5, 3 cevabını veren katılımcıların 4, 5 cevabını veren katılımcılara göre umutsuzluk düzeyinin daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların Sosyal Hizmet Bölümüne Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların BUÖ’den aldıkları puanların “Sosyal Hizmet bölümünü isteyerek mi seçtiniz?” sorusuna verdikleri cevaba göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 8. Katılımcıların “Sosyal hizmet bölümünü isteyerek mi seçtiniz? sorusuna verdikleri cevaplara göre yapılan t testi sonuçları.

	E/H	N	%	\bar{x}	σ	t	p
Toplam Puan	Evet	1352	84,92	7,5	4,121	-6,338	0,00*
	Hayır	240	15,08	9,34	4,309		

*p<0,01

Tablo 7’de yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların umutsuzluk düzeyleri “sosyal hizmet bölümünü isteyerek mi seçtiniz?” sorusuna verdikleri evet veya hayır cevaplarına göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır (t=-6,338; p<0,01). Buna göre sosyal hizmet bölümünü isteyerek seçen katılımcıların isteyerek seçmeyen katılımcılara göre umutsuzluk düzeyine ilişkin puan ortalamaları daha düşüktür.

Katılımcıların BUÖ’den aldıkları puanların sosyal hizmet bölümüne yönelik tutumlarına ilişkin çeşitli ifadelerle katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1 ile 5 arasında seçenekler arasında yer alan 1,2,3,4 veya 5 cevabına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) yapılmıştır.

Tablo 9. Katılımcıların sosyal hizmet bölümüne yönelik tutumlarına ilişkin çeşitli ifadelere verdikleri cevaplara göre yapılan ANOVA sonuçları.

	N	%	\bar{x}	σ	F	p	Farklılık**
“İş ve kariyer fırsatlarını düşündüğümde sosyal hizmet bölümünü çevremdeki diğer kişilere de öneririm.”							
1	615	38,63	9,69	4,36			1>2, 1>3, 1>4, 1>5
2	384	24,12	7,36	3,741			2>3, 2>4, 2>5
3	340	21,36	6,6	3,535	72,36	0,00*	3>4
4	141	8,86	5,08	2,933			
5	112	7,04	5,65	3,382			
“Sosyal hizmet mesleğini seviyorum.”							
1	43	2,7	11,02	4,974			1>4, 1>5
2	37	2,32	9,7	4,606			2>5
3	120	7,54	9,34	3,925	18,31	0,00*	3>5
4	329	20,67	8,24	4,185			4>5
5	1063	66,77	7,26	4,054			
“Sosyal hizmet bölümünü okuduğum için pişmanım.”							
1	749	47,05	6,3	3,553			1<2, 1<3, 1<4, 1<5
2	282	17,71	7,77	3,908			2<3, 2<5
3	300	18,84	9,24	4,187	73,20	0,00*	3<5
4	109	6,85	8,9	4,011			4<5
5	152	9,55	11,37	4,446			
“Sosyal hizmet eğitimimi çok iyi bir biçimde aldığımı düşünüyorum.”							
1	234	14,7	9,55	4,48			1>2, 1>3, 1>4, 1>5
2	266	16,71	7,99	4,008			
3	501	31,47	7,44	4,052	14,18	0,00*	
4	358	22,49	7,34	3,98			
5	233	14,64	7,13	4,309			

*p<0,01, ** Tukey, *** Games-Howel

Tablo 9’da yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların umutsuzluk düzeyleri puan ortalamaları; “İş ve kariyer fırsatlarını düşündüğümde sosyal hizmet bölümünü çevremdeki diğer kişilere de öneririm.” ifadesine verdikleri cevaplara göre (F= 72,36; p<0,01), “Sosyal hizmet mesleğini seviyorum.” ifadesine verdikleri cevaplara göre (F= 18,31; p<0,01), “Sosyal hizmet bölümünü okuduğum için pişmanım.” ifadesine verdikleri cevaplara göre (F= 73,20; p<0,01), “Sosyal hizmet eğitimimi çok iyi bir biçimde aldığımı düşünüyorum.” ifadesine verdikleri cevaplara göre (F= 32,54; p<0,01) anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Uygulanan Tukey testi sonucuna göre “İş ve kariyer fırsatlarını düşündüğümde sosyal hizmet bölümünü çevremdeki diğer kişilere de öneririm.” ifadesine katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 2, 3, 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 3, 4 ve 5, 3 cevabını veren katılımcıların 4 cevabını veren katılımcılara göre umutsuzluk düzeyi daha yüksektir. “Sosyal hizmet eğitimimi çok iyi bir biçimde aldığımı düşünüyorum.” ifadesine katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 2, 3, 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 1 cevabını veren katılımcılara göre umutsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yine uygulanan Games-Howel testi sonucuna göre “Sosyal hizmet mesleğini seviyorum.” ifadesine katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 5, 3 cevabını veren katılımcıların 4, 4 cevabını veren katılımcıların 5 cevabını veren katılımcılara göre

umutsuzluk düzeyi daha yüksektir. “Sosyal hizmet bölümünü okuduğum için pişmanım.” ifadesine 1 cevabını veren katılımcıların 2, 3, 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 3 ve 5, 3 cevabını veren katılımcıların 5 ve 4 cevabını veren katılımcıların 5 cevabını veren katılımcılara göre umutsuzluk düzeyinin daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların Sosyal Hizmete İlişkin Gelecek Beklentisine Dair Bulgular

Katılımcıların BUÖ’den aldıkları puanların sosyal hizmet bölümüne dair gelecek beklentisine ilişkin ifadelerle katılmıyorum ile katılıyorum arasında bulunan 1 ile 5 arasında seçenekler arasında yer alan 1, 2, 3, 4 veya 5 cevabına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini bulmak amacıyla tek faktörlü varyans analizi (One-Way Anova) yapılmıştır.

Tablo 10. Katılımcıların sosyal hizmet bölümüne dair gelecek beklentisine ilişkin ifadelerle verdikleri cevaplara göre yapılan ANOVA sonuçları.

	N	%	\bar{x}	σ	F	p	Farklılık
“Sosyal hizmet geleceği olan bir meslektir.”							
1	224	14,07	11,55	4,309	77,71	0,00*	1>2, 1>3, 1>4, 1>5
2	228	14,32	8,69	3,95			2>3, 2>4, 2>5
3	475	29,84	7,39	3,868			3>4, 3>5
4	297	18,66	6,29	3,431			
5	368	23,12	6,63	3,771			
“Sosyal hizmet bölümünü bitirdikten sonra bu alanda yüksek lisans yapmak istiyorum.”							
1	244	15,33	8,82	4,579	9,69	0,00*	1>4, 1>5
2	179	11,24	8,51	4,194			2>4, 2>5
3	306	19,22	8,07	4,234			3>5
4	303	19,03	7,42	3,851			
5	560	35,18	7,12	4,064			
“Sosyal hizmet bölümünden mezun olduktan sonra mesleki olarak kendimi geliştirmeyi ve alanımla ilgili eğitim almayı düşünüyorum.”							
1	66	4,15	10,97	4,908	32,54	0,00*	1>4, 1>5
2	84	5,28	9,31	4,363			2>4, 2>5
3	258	16,21	9,28	4,392			3>4, 3>5
4	443	27,83	7,74	4,046			4>5
5	741	46,55	6,82	3,786			

*p<0,01, ** Games-Howel

Tablo 10’da yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların umutsuzluk düzeyleri puan ortalamaları; “Sosyal hizmet geleceği olan bir meslektir.” ifadesine verdikleri cevaplara göre (F= 77,71;p<0,01), “Sosyal hizmet bölümünü bitirdikten sonra bu alanda yüksek lisans yapmak istiyorum.” ifadesine verdikleri cevaplara göre (F= 9,69; p<0,01), “Sosyal hizmet bölümünden mezun olduktan sonra mesleki olarak kendimi geliştirmeyi ve alanımla ilgili eğitim almayı düşünüyorum.” ifadesine verdikleri cevaplara göre (F= 32,54; p<0,01) anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Uygulanan Games-Howel testi sonucuna göre “Sosyal hizmet geleceği olan bir meslektir.” ifadesine katılmıyorum (1) ile katılıyorum (5) arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 2, 3, 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 3, 4 ve 5, 3 cevabını veren katılımcıların 4 ve 5 cevabını veren katılımcılara göre daha yüksektir. “Sosyal hizmet

bölümünü bitirdikten sonra bu alanda yüksek lisans yapmak istiyorum.” ifadesine katılmıyorum (1) ile katılıyorum (5) arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 4 ve 5, 3 cevabını veren katılımcıların 5 cevabını veren katılımcılara göre daha yüksektir. “Sosyal hizmet bölümünden mezun olduktan sonra mesleki olarak kendimi geliştirmeyi ve alanımla ilgili eğitim almayı düşünüyorum.” ifadesine katılmıyorum (1) ile katılıyorum (5) arasında bulunan 1,2,3,4 ve 5 seçeneğine 1 cevabını veren katılımcıların 4 ve 5, 2 cevabını veren katılımcıların 4 ve 5, 3 cevabını veren katılımcıların 4 ve 5, 4 cevabını veren katılımcıların 5 cevabını veren katılımcılara göre umutsuzluk düzeyinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 11. Katılımcıların “Gelecekte sosyal hizmet dışında çalışmayı düşündüğünüz başka bir alan veya meslek var mı? sorusuna verdikleri cevaplara göre yapılan t testi sonuçları.

		N	%	\bar{x}	σ	t	p
Toplam Puan	Evet	802	50,38	8,08	4,278	2,942	0,03*
	Hayır	790	49,62	7,47	4,1		

*p<0,05

Tablo 11’de yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılanların “Gelecekte sosyal hizmet dışında çalışmayı düşündüğünüz başka bir alan veya meslek var mı?” sorusuna verdikleri evet veya hayır cevaplarına göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır (t= -6,338;p<0,05).

4. TARTIŞMA

Erkek katılımcıların umutsuzluk puan ortalamaları (\bar{x} =8,39) kadın katılımcıların puan ortalamalarına (\bar{x} =7,62) göre anlamlı bir biçimde (t=2,915; p<0,01) daha yüksektir. Kızılgöçer (2011) ve Şahin (2015)’in üniversite öğrencileriyle yürüttüğü araştırmalarda da erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir. Kızıroğlu (2012), Akbulut (2010)’un 12. sınıftaki lise öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada kız öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin erkek öğrencilerden daha düşük bulunmuştur. Özmen vd. (2008)’nin lise öğrencileriyle yürüttüğü umutsuzluk ve umutsuzluk etkenlerini araştırdığı araştırmada, Saraç (2015)’in üniversite son sınıf öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada ve Angı (2018)’in üniversite öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çam Çelikel ve Erkorkmaz’ın 2008 yılında üniversite 1971 üniversite öğrencisinin katılımıyla yürüttüğü araştırma bulgularında da erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri kadın öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Benzer bir sonuç Deveci v.d. (2011)’nin öğrencilerle yürüttüğü araştırmada da görülmektedir: Erkek öğrencilerin umutsuzluklarının kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir. Gür v.d. (2014)’nin üniversite öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada da erkek öğrencilerin umutsuzluk düzeyi kadın öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Benzer bir sonuç Vidinlioğlu (2010)’nun araştırmasında da vardır; ortaokulda eğitim gören erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre umutsuzluk puanları daha yüksek bulunmuştur. Öte yandan Sayar (2012)’in üniversite öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada kız öğrencilerin umutsuzluk puanları erkeklerden daha yüksek bulunduğundan bu araştırma özelinde

farklıdır. Brausch ve Muhlenkamp (2007)'in, Güler (2015)'in üniversite öğrencileriyle yürüttüğü, Şahin (2015)'in lise öğrencileriyle yürüttüğü, Altınsoy (2018)'un da lise öğrencisiyle yürüttüğü araştırmalarda ise umutsuzluk düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Umutsuzluk düzeylerinin cinsiyete göre ele alındığı çeşitli çalışmalarda kadınlara göre erkeklerin umutsuzluk düzeyinin daha fazla olduğu görülmektedir. Umutsuzluğun cinsiyet özelinde farklılaşması daha çok toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında yorumlanabilir. Türkiye gibi ataerkil cinsiyet rollerinin güçlü olduğu ülkelerde erkeğin üzerindeki "aile reisi" olma, geçimden büyük ölçüde sorumlu olma erkek katılımcılar üzerinde bir baskı unsuru olup umutsuzluk puanlarını kadınlara göre anlamlı ölçüde artırmış olabilir. Toplumda erkeğe yüklenen roller erkeklerde umutsuzluk düzeyinin daha fazla olmasına neden olabileceği başka bir çalışmada da ifade edilmektedir (Özmen vd., 2008; Dereli ve Kabataş, 2009). Kıcır (2017)'a göre de toplumsal cinsiyet rolleri değişmektedir. Erkek ailenin reisi, evin geçimini sağlayan rolünden sıyrılırken, kadınlar da işgücü piyasasında yer edinmektedir. Çalışma hayatında yer almak için çabalayan kadının işsiz kalarak ev işlerine geri dönmek zorunda kalması işsizliğin olumsuz etkilenmeden kurtulmasının aksine hapsolması anlamına gelmektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklerden beklenen iyi bir gelire sahip olma durumu erkekleri, kadınlara göre sosyal ve psikolojik açıdan daha olumsuz etkileyeceği değerlendirilebilir. Bu çalışmayla elde edilen sosyal hizmet bölümü öğrencileri özelindeki bulgular da benzer şekilde değerlendirilebilir. Öte yandan Dursun ve Aytaç (2009)'ın araştırmasında ise kız öğrencilerin erkeklere göre kaygı ve umutsuzluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Engelliler, yaşlılar, çocuklar ve mülteciler gibi toplumdaki birçok savunmasız grupla birlikte çalışan sosyal hizmet uzmanlarının farklılıklara saygı duymaları ve cinsiyetin anlam ve yansımalarının farkında olmaları beklenmektedir (Korkmaz, 2020). Sosyal hizmet toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında da önemli bir disiplindir (Şaşman Kaylı, 2016). Sosyal hizmet örnekleminde toplumsal cinsiyete ilişkin yapılan çalışmalar sosyal hizmet öğrencilerinin toplumsal cinsiyete duyarlı olmasının önemine işaret etmektedir (Akçay ve Başer, 2018; Akçay ve Gürbüz, 2019; Kırılıoğlu, 2019). Çalışmada cinsiyete göre umutsuzluk düzeyinin değişmesine ilişkin elde edilen bulgu toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve sosyal hizmette toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin farkındalığın önemini hatırlatmaktadır.

Katılımcıların büyük bir kısmı (%97,74) bekâr olup medeni duruma göre umutsuzluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t=-0,520$; $p<0,05$). Bu durum Kızılgöçer (2011)'in, Fırıncık ve Gürhan (2019)'ın araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir: bekârlar ve evliler arasında bir farklılaşma olmamakla birlikte dul bireylerin umutsuzluk düzeyleri anlamlı düzeyde daha düşüktür. Öte yandan Karaman (2015)'in spor yapan bireylerle yürüttüğü araştırmada da medeni durum ile umutsuzluk arasında bir farklılaşmanın olmaması, bu araştırmada elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir. Dereli ve Kabataş (2009)'ın araştırmasında da evli olan öğrencilerin umutsuzluk puanları yüksek çıksa da medeni durum ile umutsuzluk arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Örgün eğitimde olan katılımcıların umutsuzluk puan ortalaması ile açıköğretim-uzaktan eğitim tipinde eğitim gören katılımcıların puan ortalaması arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t=1,087$; $p>0,05$). Dolayısıyla örgün eğitim türünde eğitim görenler ile açık-uzaktan eğitim tipinde eğitim görenlerin umutsuzluk düzeylerine ilişkin benzer yönlerin olabileceği belirtilebilir. İleride yapılabilecek örgün eğitim ve açıköğretim- uzaktan eğitim türleri ile öğrenim göre öğrencilerin karşılaştırıldığı farklı çalışmalar bu noktaya daha fazla ışık tutabilir. Sehman ve Yolcuoğlu (2020)'nin araştırmasında açıköğretim ile eğitim alan sosyal hizmet öğrencilerinin verilen eğitimi %45,2 oranında yeterli bulmuyor iken %41,7 ise kısmen yeterli bulmaktadır. Verilen eğitimi yeterli bulanların oranı ise sadece %13,1'de kaldığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin %40,8'i mezuniyet sonrası çalışabilecekleri meslek grubu bilgisinin kendilerine verilmediğini belirtmiştir. Nitelikli bir eğitim alamamak öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini etkileyen bir unsur olabilir. Üstün vd. (2014)'nin son sınıfta bulunan 688 öğrencinin katılımıyla yürütülen araştırmasında alınan eğitimin, iş yaşamı için yeterli gören bireylerin umutsuzluk puanlarının, kararsızlar grubundakilere ait puanlara göre anlamlı bir biçimde daha düşük bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin ve sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin işsizlik ve umutsuzluk durumu üzerine yapılacak araştırmalarda örgün ve açıköğretim programı özelinde değerlendirilmesi bu bulgular neticesinde önerilebilir.

Araştırmada kişinin kendisinin ya da ailesinin ekonomik durumunu iyi olarak algılaması umutsuzluk puanında anlamlı bir düşüşe sebebiyet verdiği bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 4). Saraç (2015)'in üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada da kendi geliri ya da ailesinin geliri düşük olan katılımcıların umutsuzluk puanlarının yüksek olduğunu bulmuştur. Angı (2018) üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada, katılımcıların kendi gelirlerinin ve hane gelirlerinin azalmasının umutsuzluk puanlarını artırıcı etkisini tespit etmiştir. Benzer bulgular Gültekin (2010) ve Pakdemir (2011)'in çatışma yaşayan bölgelerde öğrenim gören üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada, Karaman (2015)'in spor yapan bireylerle yürüttüğü araştırmada, Kızıroğlu (2012), Fırıncık ve Gürhan (2019)'in ise bağımlı bireylerle yürüttüğü araştırmada görülmektedir. Bu araştırmalara göre, düşük ekonomik düzeydeki katılımcıların orta ve yüksek ekonomik düzeyde olan bireylere daha yüksek umutsuzluk düzeyinde olduğu bulunmuştur. Vidinlioğlu (2010)'nin ortaöğretimdeki öğrencilerle yürüttüğü çalışmada da düşük-sosyoekonomik durumda olan öğrencilerin diğer gruptaki öğrencilere göre umutsuzluk düzeyleri daha düşüktür. Tümkaya vd. (2007)'lerin KPSS'ye girecek adaylarla yürüttüğü araştırmasıyla da aynı yöndedir. Kızılgöç (2011)'in üniversite öğrencileriyle yürüttüğü araştırmasında ise sosyoekonomik yönden "ortanın üstü" katılımcılarla "düşük" katılımcılar arasında önemli umutsuzluk puanları bakımından farklılıklar olduğu bulunmuştur. Güler (2015)'in üniversite öğrencileriyle yürüttüğü araştırmasında da bu bulgulara benzer biçimde gelirinden memnun olmayan katılımcılara göre umutsuzluk puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Şahin (2015)'in lise öğrencileriyle yürüttüğü araştırma bulgularında da yetersiz gelire sahip bireylerin umutsuzluklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yalçın ve Özmen (2019)'in emekli astsubay katılımcılarla yaptığı araştırmada da gelir değişkeninin umutsuzluk

üzerinde bir etkiye sahip olduğunu, zayıf mali durumun umutsuzluğu arttırdığını bulunmuştur. Tuna (2018)'nin araştırması da gelir düzeyinin düşüklüğünün BUÖ'nün alt boyutlarında yüksek puanlara sebebiyet verdiğini, diğer bir ifadeyle umutsuzluğu arttırdığı görülmüştür. Benzer bir sonuç Tümkaya (2005)'nin araştırmasında bulunmuştur; buna göre gelir ile umutsuzluk arasında ters orantı vardır. Döner (2018)'in özel lisede eğitim gören öğrencilerle yürüttüğü araştırmasında aile gelir durumunun iyileşmesi ile öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin azaldığı görülmüştür. Engüren ve Ehtiyar (2008)'in araştırmasında gelir düzeyi bağlamında babanın çalışma durumunun öğrencilerin umutsuzluk düzeyini etkilerken, annenin çalışma durumunun öğrencilerin umutsuzluk düzeyini anlamlı bir biçimde etkilemediği bulunmuştur. Aba ve Mete (2018)'nin araştırmasında vakıf üniversitesinde öğrenim gören sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Vakıf üniversitelerini tercih eden öğrencilerin ekonomik düzeylerinin yüksek olmasına rağmen umutsuzluk düzeylerinin yüksek çıkması umutsuzluğu etkileyen faktörlerin karmaşıklığına işaret edebilir. Bu araştırma neticesinde elde edilen bulgular ailenin veya bireyin kendisinin ekonomik durumunun umutsuzluk puanı açısından önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgu, alan yazında yer alan çeşitli çalışmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir. Ekonomik durum umutsuzluk düzeyi açısından önemli bir etken olduğunun altını çizmektedir. Öte yandan literatürde farklı sonuçlar da görmek mümkündür: Dereli ve Kabataş (2009)'in araştırmasında gelir durumu ve umutsuzluk arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı ve umutsuzluğu en fazla olan grubun geliri giderinden fazla olan grup olduğu bulunmuştur.

Dördüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk puan ortalamaları anlamlı bir biçimde 1., 2. ve 3. sınıftaki katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 6). Bu bulguda dördüncü sınıftaki öğrencilerin umutsuzluk düzeyi diğer sınıflarda olan öğrencilere göre daha fazla olsa da Sayar (2012)'in üniversite öğrencileriyle yürüttüğü araştırma sonuçlarından farklıdır. Cebeci vd. (2020)'larına göre sosyal hizmet iş bulmaya yönelik kaygı ve umutsuzluk duygusu yaşayan bölümler arasında yer almaktadır. Dördüncü sınıftaki katılımcıların diğer sınıfta bulunan katılımcılara göre umutsuzluk puan ortalamalarının daha fazla olması mezuniyet sonrası çalışma olanaklarının kısıtlı olmasından, işsiz kalma endişelerinden kaynaklanabilir. Ayrıca katılımcıların mezun olunca işsiz kalınacağı düşünülmesi, iş bulamama gibi farklı endişelerinin bu noktada sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin mezun olmaya yaklaştıkça umutsuzluk düzeyini artırdığı belirtilebilir. Yazar Aslan (2010)'in araştırmasında dördüncü (son) sınıf olan 751 öğrenciyle yürütülmüştür. Öğrencilerin umutsuzluklarının öğrenim görülen fakültele göre farklılaştığı bununla birlikte alınan eğitime uygun bir iş bulabileceğine inanan öğrencilerin daha umutlu olduğu bulunmuştur. Ancak katılımcıların %15'i alınan eğitime uygun bir iş bulabileceğini düşünmemektedir. Sosyal hizmetin farklı müracaatçı kitlesi üzerinde çalışılsa da Gibbs ve Bankhead (2008)'in araştırmasında da iş gücü piyasasına katılmakta zorluk yaşayan katılımcıların işe katılma konusunda umutsuzluk yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Tüm bu baskılarla birlikte söz

konusu katılımcılar kendilerini stres altında hissetmektedir. Araştırma sonuçlarına göre yaygın umutsuzluk, öfke ve yabancılaşma duyguları, toplumda yüksek işsizlik oranları ve düşük ekonomik gelişme ile ilişkilidir.

Katılımcılara iş bulma endişeleri ve gelecekteki beklentilere ilişkin sorulara verilen cevaplara ilişkin bulgular incelendiğinde (Tablo 7), katılımcıların büyük bir kısmı mezun olduktan sonra iş bulabileceğini düşünmediği anlaşılmaktadır. Yine katılımcıların büyük bir çoğunluğu KPSS ile atanabileceğini de düşünmemektedir. Bu durum özellikle KPSS puanı olmaksızın güvencesiz çalışma biçimlerinden olan ek ders karşılığı çalışma (Kırlıoğlu, 2020) ile birlikte düşünüldüğünde umutsuzluk puanıyla ilişkili olarak özel sektördeki iş ilanlarının önemini göstermektedir. Başer (2018)'in sosyal öğrencilerinin KPSS'ye hazırlık süreçlerinin sosyal hizmet eğitime yansımaları üzerine yürüttüğü nitel araştırma bulgularında da katılımcılar KPSS'yi "zorunluluk" "garanti" ve "kısa yol" temalarıyla ön plana çıkartmışlardır. Duygu boyutundaki bulgularda ise "umut" "stres" "korku" ve hayal kırıklığı temaları vurgulanmıştır. Benzer sonuçlar Sevim ve Altun'un (2017) sosyal hizmet öğrencileriyle yaptığı çalışmada da yer almıştır. Araştırmaya katılımcılarının %46,2'si sosyal hizmet bölümünün geleceğinde umutlu iken %30,2'si ise umutsuzdur. Bu sonuçlara benzer bir bulgu Akçay ve Alpoğlu (2020: 54)'nin nitel araştırmasında da yer edinmektedir:

"Yardımcı kesim olmak varken yardım edilecek duruma düşmek aslında insanı çok fazla yıpratır bir şey... Mesela sürekli ümit veren güçlendirme yaklaşımıyla müracaatçısını güçlendirmeye çalışan bu kesimin git gide ümitsizliğe düşmesi çok acı ve bunlardan biri de gerçekten benim" (Meryem)

Elde edilen bir başka bulgu da katılımcılar sosyal hizmet bölümünden mezun olan kişilerin kendilerini geliştirdikten sonra işsiz kalıp kalmayacağına ilişkindir. Katılımcılar kendini geliştiren mezunların işsiz kalmayacağına yönelik bir düşünceye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum ise mesleki ve kişisel gelişimin önemli görüldüğünü göstermektedir ve katılımcılarda da önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre mesleki ve kişisel gelişime ilişkin tutumlar umutsuzluk puanında önemli bir etkiye sahip olduğu belirtilebilir. Kişisel ve mesleki gelişimler için sosyal hizmet eğitimi sürecinde öğrencilerin bilimsel etkinliklere (sempozyum, kongre, panel vb.) katılması önemlidir (Erbay ve Sevin, 2013). Bu noktada sosyal hizmet eğitiminin niteliğinin artırılması elzemdir.

Katılımcıların %84,92'si sosyal hizmet bölümünü isteyerek seçerken sosyal hizmet bölümünü isteyerek seçmeyenlere göre isteyerek seçenlerin umutsuzluk puanı daha azdır (Tablo 8). Sosyal hizmet bölümünü isteyerek tercih etme ve seçme katılımcıların umutsuzluk puanını farklılaştırmaktadır. Tablo 9'a göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal hizmet bölümünü çevresinde yer alan kişilere önermekten uzak olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca sosyal hizmet bölümünü çevresindeki kişilere önermekten uzak olanların umutsuzluk düzeyinin diğerlerine göre anlamlı bir biçimde yüksek olduğu görülmektedir. Umutsuzluk puanı bu doğrultuda kişilerin çevrelerinde yer alan kişilere sosyal hizmet bölümünü önerirken de etkili olduğu değerlendirilebilir.

Umutsuzluk puanı düştükçe katılımcılar çevrelerinde yer alan kişilere sosyal hizmet bölümünü önermeme eğilimi göstermektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı sosyal hizmet bölümünü sevdiğini belirtmektedir (Tablo 9). Sosyal hizmet mesleğini sevmek umutsuzluk puanında önemli bir etkiye sahiptir ve umutsuzluk açısından bireylerin eğitimini aldığı mesleği sevmelerinin önemine işaret etmektedir. Yine benzer şekilde katılımcıların büyük çoğunluğu sosyal hizmet bölümünü okuduğu için pişman değildir. Bu durum sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin umutsuzluklarının yanında güçlü bir yan olarak ele alınabilir. Sosyal hizmet bölümü okuduğu için pişman olmayan katılımcıların pişman olanlara göre umutsuzluk puanları anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Aba ve Mete (2018)'nin sağlık yönetimi bölümü öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri bu bölümü tercih etmeleriyle artarken umutsuzluk düzeyleri bakımından bir farklılaşma bulunmamıştır. Sosyal hizmet bölümünü severek isteyerek seçme, eğitim alma bu noktada gençlerin pişmanlık ve umutsuzluk düzeylerinde etkilidir. Benzer bir sonuç da Özçelik Kaynak ve Öztuna (2020)'nin araştırmasında da bölüme isteyerek gelen öğrencilerin umutsuzluk düzeyi bölüme istemeyerek gelen öğrencilere göre daha düşük bulunmuştur. Ailelerinin program seçimine müdahale etmesi neticesinde kendi isteğiyle bölümlerini seçemeyen öğrencilerin umutsuzluk puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Küçük, Usta ve Torpuş, 2019). Katılımcılardan sosyal hizmet eğitimini çok iyi bir biçimde aldığını düşünenler düşünmeyenlere göre daha az umutsuzluk düzeyine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Benzer bir sonuç Üngüren ve Ehtiyar (2008)'in araştırma bulgularında da bulunmuştur. Buna göre eğitimden memnun olan öğrencilerin umutsuzluk puanlarının eğitimden memnun olmayan öğrencilere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu umutsuzluk düzeyinin sosyal hizmet eğitimini etkileyebilecek bir faktör olduğuna işaret etmektedir. Kişilerin mesleki algılarının olumlu olması, mesleklerini sevmeleri ve mesleklerine duydukları bağlılık, meslekleri hakkındaki düşüncelerinin olumlu olması; gelecek beklentilerini de olumlu etkilemekte dolayısıyla da umutsuzluk düzeyleri düşmektedir. Akalın (2006)'ın öğretmen adayları ile yaptığı araştırma da aynı doğrultudadır. Bu araştırma bulgusuna yakın bir biçimde Çifçi (2018)'nin kabin ekibi üyeleriyle yürüttüğü araştırmada katılımcıların kariyer yapabileceklerine ilişkin düşünceleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu, diğer bir ifade ile kariyer yapabileceklerine inananların umutsuzluk düzeylerinin de düştüğü bulunmuştur.

Katılımcıların sosyal hizmet bölümüne dair gelecek beklentisine ilişkin ifadelerle verdikleri cevaplar ve umutsuzluk düzeylerine ilişkin bulgular irdelendiğinde genel olarak sosyal hizmete ilişkin gelecek beklentisi arttıkça umutsuzluk puanı azalmaktadır. Sosyal hizmeti geleceği olan bir meslek olarak ifade etme durumuna göre umutsuzluk puan ortalamaları farklılaşmaktadır. Yine sosyal hizmet bölümünü bitirdikten sonra bu alanda yüksek lisans yapmak isteme durumuna göre umutsuzluk puanları farklılaşmaktadır. Sosyal hizmet bölümünden mezun olduktan sonra mesleki olarak kendini geliştirmeyi ve alanla ilgili eğitim almayı düşünme umutsuzluk puanında etkilidir. Katılımcıların sosyal hizmet bölümüne dair gelecek beklentisine ilişkin ifadelerle katılmıyorum (1) ile

katılıyorum (5) arasında verdikleri yanıtlara genel olarak yorumlandığında bireylerin kendilerini bu alanda geliştirmek ve bu alanda eğitim almaya devam etme isteği içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgular sosyal hizmet bölümüne dair gelecek vaatlerinin doğrudan öğrencilerin motivasyonlarını ve umutsuzluk düzeylerini etkilediği anlaşılmaktadır. Sosyal hizmet bölüm mezun sayılarının 2011 yılından sonra hızlı bir biçimde artması, istihdam olanaklarının azalması, KPSS ile atamaların sınırlı hale gelmesi gibi nedenlerle sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin geleceğe dair bakış açısını etkileyerek öğrencilerin iş bulma kaygısını ve umutsuzluk düzeylerini arttırmaktadır (Cebeci vd., 2020). Sevim ve Altun (2017)'in yaptığı çalışmada sosyal hizmet öğrencilerinin gelecek kaygısının yüksek olduğu ve istihdam olanaklarının yeterli olmadığı ifade edildiği belirtilmektedir. Elde edilen bulgular bu bilgilerle paralellik göstermekte ve umutsuzluk düzeyinin fazla olmasında işsizlik ve istihdam durumlarına işaret etmektedir. Sosyal hizmet bölümünün iş olanaklarının öğrencilerin bölümü tercih etme nedenleri arasında önemli bir faktör olduğu değerlendirildiğinde bölüm öğrencilerinin süreç içerisinde yaşayabilecekleri umutsuzluk ve istihdam kaygısı onların eğitim sürecini de önemli bir şekilde etkileyecektir. 2011 yılından itibaren sosyal hizmet bölümü mezunlarının sayısının hızla artması, açılan bölümlerde okuyan öğrenci sayısının artması, sosyal hizmet uzmanlarının istihdam olanaklarının azalması, kamuya atanma KPSS puanlarının yükselmesi, yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranlarının düzeyi sosyal hizmet bölümlerinde okuyan öğrencilerin geleceğe dair bakış açılarını olumsuz etkilemektedir (Alptekin vd., 2017; Işıkhana vd., 2016). Sosyal hizmet bölümüne ait bu durumlar ve elde edilen bulgular bir bütün halinde değerlendirildiğinde sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin umutsuzluk düzeyinin istihdam durumu ve iş beklentisiyle ilgili olduğu değerlendirilebilir. Doğan (2018)'in araştırmasında da benzer sonuçları görmek mümkündür. Sosyal hizmet öğrencilerinin %90,7'sinin mezun olduktan sonra işsiz kalma kaygısı yaşadığı, sosyal hizmet bölümün geleceğine yönelik ise orta düzeyde umuda sahip oldukları bulunmuştur. Öte yandan öğrencilerin mesleğin geleceğine yönelik olarak karamsarlık düzeyleri ise 10 üzerinden 5,7 bulunmuştur. İstihdam olanakları bakımından sosyal hizmete göre daha avantajlı olan hemşirelik bölümü öğrencileri ise iş bulma konusunda sorun yaşamayacaklarını düşündüklerinden işsizlik endişesi yaşamadıklarını ifade etmişlerdir ancak iş bulma endişesi yaşayan grupla iş bulma endişesi yaşamayan grup arasında umutsuzluk puanı açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Erdoğan ve Akın, 2016).

“Gelecekte sosyal hizmet dışında çalışmayı düşündüğünüz başka bir alan veya meslek var mı?” sorusuna katılımcılar %50,38 oranında evet, %49,62 oranında hayır cevabı vermişlerdir. Evet cevabı veren katılımcıların umutsuzluk puanı hayır cevabı veren katılımcılara göre daha fazladır. Bu durum katılımcıların umutsuzluk düzeyi arttıkça farklı alan ve işlere doğru yöneldiğine işaret etmektedir. Dinçer (2013)'in öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu algısı olan öğrencilerin, umutsuzluk düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Kişilerin mesleki algılarının olumlu olması, mesleklerini sevmeleri ve mesleklerine duydukları bağlılık, meslekleri hakkındaki düşüncelerinin olumlu olması; gelecek beklentilerini de olumlu etkilemekte dolayısıyla da umutsuzluk düzeyleri düşmektedir. Akalın (2006)'in öğretmen adayları

ile yaptığı araştırma da aynı doğrultudadır. Bu araştırma bulgusuna yakın bir biçimde Çifçi (2018)'nin kabin ekibi üyeleriyle yürüttüğü araştırmada katılımcıların kariyer yapabileceklerine ilişkin düşünceleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu, diğer bir ifade ile kariyer yapabileceklerine inananların umutsuzluk düzeylerinin de düştüğü bulunmuştur.

5. SONUÇ

Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerini anlama ve çeşitli değişkenlerle irdeleme amacıyla yürütülen bu çalışmada elde edilen bulgular alanyazında yer alan çeşitli araştırmalar ve sosyal hizmet özelinde tartışılmıştır.

Sosyal hizmet bölümü öğrencisi olan katılımcıların umutsuzluk düzeyi cinsiyet, ekonomik durum, öğrenim gördükleri sınıf gibi çeşitli demografik değişkenlere göre anlamlı bir biçimde değişmektedir. Ayrıca katılımcıların iş bulma endişesinin umutsuzluk düzeyinde etkili olduğu, iş bulma endişesi olan katılımcıların iş bulma endişesi olmayan katılımcılara göre daha fazla umutsuzluk düzeyine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer yandan sosyal hizmet bölümüne ilişkin olumlu tutumlara sahip olanların, sosyal hizmete dair olumlu gelecek beklentisi olanların olmayanlara göre umutsuzluk düzeylerinin daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak sosyal hizmete dair olumlu tutuma sahip olanların umutsuzluk düzeyinin olmayanlara göre daha az olduğu anlaşılmıştır.

Elde edilen bulgular sosyal hizmet bölümü için öğrencilerin istihdam olanaklarının ve gelecek beklentisinin umutsuzluk açısından önemli olduğunun altını çizmektedir. Ayrıca elde edilen bulgular sosyal hizmet eğitimi sürecinde öğrencilerin sosyal hizmete dair sahip olduğu tutum, beklenti, geleceğe yönelik kaygı, iş bulma umudu gibi durumların umutsuzluk düzeyinde etkili olduğunu göstermektedir. Göz ardı edilmemesi gereken bir husus da Oxenfeldt (1943)'in modelinde işaret ettiği gibi; bireyler işsizlik ve buna bağlı umutsuzlukla karşı karşıya kaldıklarında, akıl ve beden sağlığı için uygun bir alternatif olarak genellikle serbest mesleğe yöneldiklerini varsayar (Akhumenkhan vd., 2013). Dolayısıyla sosyal hizmet alanında istihdam bulamayan yetişmiş insan gücü daha düşük nitelik gerektiren işlerde vasıfsız ya da düşük ücretli çalışan konumuna düşme tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Nitelikli bir sosyal hizmet eğitimi ve akademik disiplini için sosyal hizmet öğrencilerinin beklenti, umut ve tutumlarının önemli olduğu değerlendirildiğinde sosyal hizmette istihdam olanaklarının önemi gözden kaçırılmamalıdır. Sosyal hizmet öğrencilerinin nasıl bir eğitim aldığı kadar bu süreçte sosyal hizmete dair tutum ve gelecek beklentisi de önemlidir. İstihdama yönelik çözülmeyen sorunlar gelecek kaygısını arttırarak bireylerin sosyal hizmetten uzaklaşmasına ve sosyal hizmetin niteliğinin düşmesine neden olacaktır.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Yürütülen bu çalışmada araştırmaya katılmak isteyenlere araştırmanın amacı ve konusu hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmak isteyenler gerekli açıklamaları okuyup onayladıktan sonra araştırmaya katılabilmişlerdir. Araştırmaya katılanlardan bilgilendirilmiş onay alınmıştır.

YAZAR KATKI ORANI

Yürütülen çalışmada ilk yazar çalışmanın tasarlanması verilerin toplanması ve verilerin analizinde, tartışma kısmının yazılmasında katkı vermiştir. Çalışmada ikinci yazar alan yazının taranmasında ve verilerin toplanmasında, tartışma kısmının yazılmasında katkı vermiştir.

ÇATIŞMA BEYANI

Yürütülen bu çalışmada bilinen bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aba, G. ve Mete, M., (2018) Sağlık kurumları işletmeciliği programı öğrencilerinin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(3), 290-300.
- Acar, M. C. ve Apak, H. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgeciklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Society & Social Work*, 28(1), 93–112.
- Afyonoğlu, M. F. ve Buz, S. (2021). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin Suriyelilere yönelik tutumu: Yedi bölgede yedi il örnekleme. *Journal of Society & Social Work*, 32(4), 1283–1304.
- Afyonoğlu, M. F. (2021). Sosyal hizmetin sorunlarına Twitter üzerinden bakmak: eğitim ve istihdam sorunu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 1021-1044.
- Akçay, S., ve Alpoğlu, İ. E. (2020). Sosyal hizmet uzmanlarının işsizlik deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 47-69.
- Akçay, S. ve Başer, D. (2018). Toplumsal cinsiyet ve sosyal hizmet dersinin sosyal hizmet öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. F. Yamaner, E. Eyuboğlu içinde, *İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri Araştırma Örnekleri*, (s.287-296), Nobel.
- Alptekin, K., Topuz, S. ve Zengin, O. (2014). Türkiye’de çocuğun korunması: kapsayıcı bir yaklaşım arayışı. Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde mevcut durum: tespitler, analizler ve öneriler. Sosyal Hizmet Sempozyumu, 353-366. Kocaeli. https://www.researchgate.net/publication/289672747_Turkiye'de_Sosyal_Hizmet_Egitiminde_Mevcut_Durum_Tespitler_Analizler_ve_Oneriler.
- Alptekin, K., Topuz, S. ve Zengin, O. (2017). Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitiminde Neler Oluyor? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 50-69.
- Akalın, Ö. (2006). *Okul Öncesi öğretmen adaylarının mesleki algıları ile geleceğe yönelik umut düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akbulut, N. (2010). *The relationship between vocational maturity and hopelessness among female*

- and male twelfth grade students. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Middle East Technical University, Ankara. <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12612135/index.pdf>.
- Akçay, S. ve Alpoğlu, İ. E. (2020). Sosyal hizmet uzmanlarının işsizlik deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 47-69.
- Akçay, S. ve Gürbüz, E. B. (2019). Toplumsal cinsiyet perspektifinden erkek sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet mesleğine yönelik deneyimleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9 (2), 17-31.
- Akçay, S. ve Küçükkaraca, N. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançlarının belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28 (1), 27-46. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsh/issue/38637/448573>
- Akhuemonkhan, I. A., Raimi, L., and Sofoluwe, A. O. (2013). Entrepreneurship education and employment stimulation in Nigeria. *Journal of Studies in Social Sciences*, 3(1), 55-79.
- Altınsoy, F. ve Özyer, K. K. (2018). Liseli ergenlerde okula aidiyet duygusu: umutsuzluk ve yalnızlık ile ilişkileri. *Elementary Education Online*, 17(3), 1751-1764
- Angı, U. (2018). *Üniversite öğrencilerinde umutsuzluk düzeyleriyle depresyon ve anksiyete belirtilerinin ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M., Erdoğan, S., Yurdakul, M. ve Eker, A. (2013). Sağlık yüksekokulu ve sağlık meslek lisesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1),1-6.
- Başer, D. (2018). Sosyal hizmet öğrencilerinin KPSS'ye hazırlık süreçlerinin sosyal hizmet eğitimine yansımaları: Nitel bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(41), 359-383.
- Başer, D., Kalaycı-Kırılıoğlu, H. İ. (2016). Deneme modelli bir araştırma sosyal hizmet kuram ve uygulamaları II dersinin empatik beceri ve eğilimine etkisi. 2.Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi "Göç, Yoksulluk ve İstihdam", 226-233
- Başer, D., Kırılıoğlu, M. ve Kalaycı-Kırılıoğlu, H. (2014). Sosyal hizmet öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi: Selçuk Üniversitesi örneği. *Tunceli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(5), 105-120.
- Beck, A. T., Weissman, A., Lester, D. ve Trexler L. (1974). The measurement of pessimism: The hopelessness scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(6), 861-865.
- Beck, A. T., Riskind, J. H., Brown, G. ve Steer, R. A. (1988). Levels of hopelessness in DSM-III disorders: A partial test of content specificity in depression. *Cognitive Therapy and Research*, 12: 459-469.
- Beydili Gürbüz, E. (2021). Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Duygu Yönetim Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. *Journal of Society & Social Work*, 32(3).
- Brausch, A. M. ve Muehlenkamp J. J., (2007). Body image and suicidal identification in adolescents, *Body Image*, 4(2), 207-212.

- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (22.bas.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cebeci, F., Artan, T. ve Karaman, M. (2020). Sosyal hizmet bölümü stajyer öğrencilerinin iş bulma kaygısını azaltmaya yönelik grup çalışması. *Turkish Studies*, 15(3), 1721-1738.
- Çam Çelikel, F. ve Erkorkmaz, U. (2008). Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili etmenler. *Noropsikiatri Arsivi*, 45 (4), 122-129.
- Çifçi, G. ve Özerk, H. (2018) Kabin ekibi üyelerinin mesleğin gerektirdiğini düşündükleri ego durumları ile kendilerinde algıladıkları ego durumlarının örtüşmesinin (bağdaşımının) geleceğe yönelik umutsuzluk düzeyleri ile ilişkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 879-907.
- Dereli, F. ve Kabataş, S. (2009). Sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*, 26(1), 31-36.
- Deveci, S., Ulutaşdemir, N. ve Açık, Y. (2011). Bir mesleki eğitim merkezi öğrencilerinde umutsuzluk düzeyi ve etkileyen faktörler. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(3), 312-317.
- Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1(3), 134-138.
- Doğan, H. (2018). *Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet eğitimi ve mesleğin geleceğine ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Döner, M. (2018). *Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dinçer, B. (2013). *İlköğretim matematik öğretmen adaylarının mesleğe karşı tutum, algı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Durak, A. ve Palabıykoğlu, R. (1994). Beck umutsuzluk ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi*, 2 (2), 311-319.
- Dursun, S. ve Ayaç, S. (2009). Üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 71-81.
- Erbay, E. ve Sevin, Ç. (2013). Hacettepe Üniversitesi sosyal hizmet 4. sınıf öğrencilerinin eğitim süreçlerine ve gelecekteki meslek yaşamlarına ilişkin görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24 (1), 25-40 Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48410/613369>
- Ercan, F. Z., Kalaycı-Kıriloğlu, H. İ., Kıriloğlu M. ve Zobu, B. İ. (2018). Evaluation of reflective thinking skills of social work students: Konya sample. III. INES International Education and Social Science Congress (ESS 2018), 506-506.
- Erdoğan, E. G., Akın, B. (2016). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 32(1), 72-89.
- Etikan, I., Musa, S. A. ve Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and

- purposive sampling. *American journal of theoretical and applied statistics*, 5(1), 1–4.
- Fıncık, S. ve Gürhan, N. (2019). Sigara, alkol ya da madde bağımlılarında problem çözme becerisinin; özkıym, depresyon, umutsuzluk üzerine etkisi ve birbirleriyle olan ilişkileri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 10(1), 39-47.
- Gençay, S. (2009). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının umutsuzluk ve yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 380-388.
- Gibbs, J. T., and Bankhead, T. (2000). Joblessness and hopelessness: The case of African American youth in south central Los Angeles. *Journal of Ethnic and Cultural Diversity in Social Work*, 9(1-2), 1-20.
- Güler, K. (2015). *Beden imajının üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu ve umutsuzluk üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gültekin, B.K. (2010). Ruhsal bozuklukların önlenmesi: kavramsal çerçeve ve sınıflandırma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2 (4): 583-594.
- Gür, Ç., Koçak, N. ve Pirpir, D. A. (2014). Meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin umutsuzluk davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3 (4), 10-23.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2013). *Multivariate Data Analysis*. Pearson Education Limited.
- Haşiloğlu, S. B., Baran, T. ve Aydın, O. (2015). Pazarlama araştırmalarındaki potansiyel problemlere yönelik bir araştırma: Kolayda örnekleme ve sıklık ifadeli ölçek maddeleri. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, 1, 19–28.
- Hürriyet, (2018). En fazla üniversiteli işsiz sosyal hizmetlerde. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/en-fazla-universiteli-issiz-sosyal-hizmetlerde-40784254>
Erişim Tarihi: 26.12.2020
- Işıkhan, V., Erbay, E., Akçay, S. ve Ege, A. (2016). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin mezuniyet sonrası gelecek planları: Ankara, Başkent ve Hacettepe Üniversitesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 7-24.
- İmamoğlu, A. ve Yavuz, A. (2011). Üniversite gençliğinde dini inanç ve umutsuzluk ilişkisi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(23), 205-244.
- Kalaycı-Kıriloğlu, H. İ. ve Kıriloğlu, M. (2021). Öğrencilerin gözünden sosyal hizmet mesleği ve eğitimi: Niteliksel bir çalışma. *Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (UNIKA Toplum ve Bilim) Dergisi*, 1(2), 94-117.
- Karaman, M. (2015). *Rekreasyonel amaçlı spor yapan bireylerin yaşam tatmini ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın.

- Kıcır, B. (2017). Eğitilmiş Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış. *Çalışma ve Toplum*, 54(3), 1369-1396.
- Kıriloğlu, M. (2019). Ön Yargılar ve Sosyal Hizmet: Sosyal Hizmet Bölümü Öğrencilerinin Kadına Karşı Ön Yargıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(1), 25-41.
- Kıriloğlu, M. (2020). Sosyal hizmet uzmanlarının kişisel ve mesleki güç algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31 (1), 174-202. DOI: 10.33417/tsh.681879
- Kızılgöçer, M. (2011). *Yalnızlık umutsuzluk ve dindarlık ilişkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızıroğlu, M. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin sosyodemografik özelliklere göre umutsuzluk düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Koçan, A., Kalaycı-Kıriloğlu, H. İ. ve Kıriloğlu, M. (2021). Sosyal hizmet öğrencilerinin çevreye yönelik farkındalık ve çevresel tutumlarının sosyal sorumluluk düzeylerine etkisi: Konya Örneği. III. Uluslararası Şehir Çevre Sağlık Kongresi, 292-301.
- Korkmaz, K. (2020). *Sosyal hizmet öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Kumcağız, H. (2007). Grupla psikolojik danışmanın diyabet hastalarının umutsuzluk düzeyine etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kurtuluş, K. (2004). *Pazarlama Araştırmaları*, 7. Baskı, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Küçükkaraca, N. ve Akçay, S. (2017). sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançlarının belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 27-45.
- Küçük, U., Usta, G., Torpuş, K. (2019). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve umutsuzluk düzeyleri. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3), 367-372.
- Lavrakas, P. (2008). *Encyclopedia of Survey Research Methods*. Encyclopedia of Survey Research Methods. <https://doi.org/10.4135/9781412963947 NV - 0>
- Minkoff, K., Bergman, E., Beck, A. T. ve Beck, R. (1973). Hopelessness, depression, and attempted suicide. *American Journal of Psychiatry*, 130(4), 455-459.
- Nimeus, A., Traskman-Bendz, L. ve Alsen, M. (1997). Hopelessness and suicidal behaviour. *Journal of Affective Disorders*, 42: 137-144.
- Öz, F. (2010). *Sağlık Alanında Temel Kavramlar*, Mattek Yayın, Ankara, 2. Baskı.
- Özçelik Kaynak, K. ve Öztuna, B. (2020). Üniversite öğrencilerinde işsizliğe yönelik işsizlik kaygısı ve umutsuzluk: dokuz eylül üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 15 (60), 953-970.

- Özmen, D., Erbay Dünder, P., Çetinkaya A.Ç., Taşkın, O. ve Özmen, E. (2008). Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve umutsuzluk düzeyini etkileyen etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 8-15.
- Pakdemir, M. (2011). *Çatışma yaşanan bölgelerdeki üniversite gençlerinin umutsuzluk düzeylerinin yordanmasında travmatik yaşantılar, sosyal destek ve dünyaya ilişkin varsayımların rolü ve çatışma yaşanmayan bölgelerdeki üniversite gençleri ile karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Saraç, T. (2015). *Ahi Evran Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı ve umutsuzluklarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırşehir.
- Sayar, B. (2012). *Üniversite öğrencilerinin mizah tarzları ile umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans rezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Sehman, H. ve Yolcuoğlu, İ. (2020). Açıköğretim sosyal hizmet bölümü mezunlarının gözünden türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin işlevselliği. *Sosyal Politika Dergisi*, 1 (1), 12-26.
- Serdar, A., Baştürk, Ş., Arabacı, Ö. ve Baştaymaz, T. (2013). Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Riski, Kariyer Beklentileri ve Siyasal Marjinalleşme. *Journal of Social Policy Conferences*, (64-65), 1-34.
- Sevim, K. ve Altun, F. (2017). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin geleceğe yönelik mesleki ve akademik beklentileri. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 51-65
- Smári, J., Arason, E., Hafsteinsson, H. ve Ingimarsson, S. (1997). Unemployment, coping and psychological distress. *Scandinavian journal of psychology*, 38(2), 151-156.
- Şahin, Ü. (2015). *Lise öğrencisi ergenlerde problem çözme, yalnızlık, umutsuzluk düzeyi ve ilişkili faktörler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Şaşman Kaylı, D. (2016). Türkiye’de sosyal hizmetin toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilişkisi. *International Journal of Social Science*, 45, 135-142, <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3426>
- Tuna, F. (2018). *Sanatsal etkinliklerle uğraşan yetişkinlerde yaşam kalitesi, umutsuzluk ve benlik saygısının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TÜİK (2020). İşgücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2020-37484> Erişim Tarihi: 9.7.2020
- Tümkiye S., Aybek B. ve Çelik M. (2007). A prediction of hopelessness and state-trait anxiety levels among teacher candidates before the KPSS exam. *Educational Sciences: Theory & Practise*, 7(2), 967-974.
- Tümkiye, S. (2005). Ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445- 459.

- Üngüren, E. ve Ehtiyar, R. (2008). Geleceğin turizmcilerinin umutsuzluk tipolojilerinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 201-219.
- Üstün, G., Dedekoç, Ş., Kavalalı, T., Öztürk, F., Sapçı, Y. ve Can, S. (2014). Üniversite son sınıf öğrencilerinin iş bulmaya ilişkin umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 200-221. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/amauefd/issue/1731/21237>
- Vindinlioğlu, S. Ö. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Whisman, M. A., Miller, L. W., Norman, W. H. ve Keitner, G. I. (1995). Hopelessness depression in depressed inpatients: Symptomatology, patient characteristics and outcome. *Cognitive Therapy and Research*, 19: 377–398.
- Yanardağ, U. (2020). Sosyal çalışmacıların yazılı basında temsili üzerine bir nitel araştırma. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*,4(2),1-8. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tushad/issue/55040/730517>
- Yalçın, L. K. ve Özmen, D. (2019). Emekli astsubayların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyleri ilişkisi ve etkileyen faktörler. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 35(3), 93-102.
- Yazar Aslan, B. (2010). Genç işsizliğe yönelik alan araştırması: üniversite öğrencileri arasında kaygı ve umutsuzluk. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 6(2), 71-86.
- Yüksel, İ. (2005). İşsizlik olgusunun psikolojik boyutu: görgül bir araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60, 256-274.

EK1: Katılımcıların Üniversite ve Fakülte/Yüksekokul Bilgileri

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Sayı
Akdeniz Üniversitesi	Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi	2
Adıyaman Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	19
Adnan Menderes Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	58
Afyon Kocatepe Üniversitesi	Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	2
Altınbaş Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	2
Anadolu Üniversitesi	Açıköğretim Fakültesi	12
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	55
Ankara Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	38
Atatürk Üniversitesi	Açıköğretim Fakültesi	64
	Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi	28
Avrasya Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	4
Başkent Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	31
Binali Yıldırım Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	81
Bingöl Üniversite	Fen Edebiyat Fakültesi	44
Biruni Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	9
Bitlis Eren Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	14
Celal Bayar Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	113
Cumhuriyet Üniversitesi	Edebiyat Fakültesi	46
Düzce Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	21
Fırat Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	9
Gazi Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	3
Gümüşhane Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	58
Hacettepe Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	25
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	20
İstanbul Arel Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	8
İstanbul Aydın Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	10
İstanbul Esenyurt Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	15
İstanbul Gelişim Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Yüksekokulu	19
İstanbul İstinye Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	2
İstanbul Kent Üniversitesi	İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	3
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	6
İstanbul Medipol Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	33
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	19
İstanbul Üniversitesi	AUZEF	7
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	20
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	10
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	2
Karabük Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	73
Kırıkkale Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	10
Kocaeli Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	11
KTO Karatay Üniversitesi	Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi	13
Lefke Avrupa Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	12
Maltepe Üniversitesi	İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	12
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	57
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	30
Nişantaşı Üniversitesi	İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	55
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	15
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	37
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	15

EK1 (Devamı): Katılımcıların Üniversite ve Fakülte/Yüksekokul Bilgileri

Üniversite	Fakülte/Yüksekokul	Sayı
Sakarya Üniversitesi	Fen Edebiyat Fakültesi	39
Selçuk Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	74
Süleyman Demirel Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	27
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	17
Uşak Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	49
Üsküdar Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	46
Yakın Doğu Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	19
Yalova Üniversitesi	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	58
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	11
	Toplam	1592